

עבודה במשפטים

נושא- הפסקת הריון:

הקדמה:

נושא זה מאוד נוגע לליבי שכן התעניינתי בו זמן רב לפני כתיבת העבודה בשל מקרה אישי שקרה

לפני שנה. חברה טובה של אימי רצתה להפסיק את הריונה בשלב מאוחר של ההיריון אך בעלה

איש דתי ומאמין ואינו הסכים בשלב זה של ההיריון להפסיקו, מאחר ולא הכרתי בנושא לא

הבנתי את משמעות האיסור. חוסר הידיעה הובילה אותי לחקור ולהבין מה עומד מאחורי המושג הפסקת הריון. מעבר לכך חומרת האיסור על התרת הפלה בהלכה מנוגדת מאוד בעיניי. לכל אישה יש את הזכות להחליט על גופה האישי והפרטי שנובע מזכותה לחופש דעה ובחירה וביטחון הגוף והנפש. הריון אינו דבר מתוכנן ברוב המקרים ולכל אישה באשר היא צריכה להיות הזכות לבחור האם לגדל עובר ברחמה ובכך להפוך לאמא ולשנות את שגרת חייה, או האם להפיל את העובר מסיבות אישיות, בריאותיות ועוד. לעיתים בריאותה של אישה מאפשרת לה להביא ילד לעולם אך מבחינה מנטאלית ונפשית היא אינה מוכנה להיות אמא. ערך האמהות אינו צריך להיות דבר שנכפה על נשים, אלא צריך לנבוע מבחירה אישית. לכן עניין אותי לחקור למקורות המשפט העברי והישראלי ולגלות מה עומד מאחורי היתר הפלה ומאחורי איסור הפלה. בנוסף, הריון הוא דבר שכמעט כל אישה שתרצה בכך תיתקל בו בחייה, ומכורך העובדה שגם אני בעתיד ארצה להביא ילדים לעולם, מעניין אותי מה עומד מאחורי המשפט העברי והישראלי בכל הקשור להפסקת הריון, כדי שאוכל לדעת יותר בנושא ולחדש את הידע האישי שלי.

תוכן עניינים:

מבוא.....ע"מ 1

המשפט העברי.....ע"מ 2

- א.מתי הריגת עובר נחשבת לרצח?.....ע"מ 2
- ב.מעמד האם לעומת מעמד העובר.....ע"מ 3
- ג.מהם ההיתרים להפסקת הריון?.....ע"מ 4
- ד.הפסקת הריון בשל בעיות בריאותיות של העובר.....ע"מ 5
- המשפט הישראלי.....ע"מ 7
- א.מתי הריגת עובר נחשבת לרצח?.....ע"מ 7
- ב.מעמד האם לעומת מעמד העובר.....ע"מ 7
- ג.מהם ההיתרים להפסקת הריון?.....ע"מ 9
- ד. מהן הסיבות לדבקותה של החברה באיסור לבצע הפלות מלאכותיות?.....ע"מ 10
- השוואה.....ע"מ 12
- סיכום.....ע"מ 14
- ביבליוגרפיה.....ע"מ 16

מבוא:

הפלה מוגדרת כהפסקת הריון קודם שהעובר נעשה בר-קיימא. ההפלה מחולקת לשתי קבוצות עיקריות: הפלה עצמונית(ספונטאנית) ולה צורות שונות, למשל: הפלה צפויה, מאיימת, בלתי נמנעת(שלימה או בלתי שלימה),הפלה שמנטיה, הפלה נדחית. הפלה מלאכותית, אשר מתחלקת

גם היא לשתי קבוצות עיקריות- הפלה המתבצעת עפ"י חוק- משמע ע"י רופא, והפלה פלילית- המתבצעת בניגוד לחוק. הפסקת הריון הינו נושא שמעסיק את עולם המשפט מאז ומתמיד, החל מהתורה שאסרה על שפיכות דמים כחלק מעשרת הדברות ועד לדיונים סוחפים בבית המשפט ובוועידות השונות בימים אלו: מהם ההיתרים להפסקת הריון? מהו מעמד האישה לעומת מעמד העובר? האם הפסקת הריון נחשבת לרצח? מהן התפיסות השונות לאורך השנים בהתייחס לשאלות הללו? מטרת עבודתי היא לחקור בצורה מעמיקה ועניינית את כל השאלות השונות העולות מתוך המושג הפסקת הריון בתקווה להבין לעומק מה עומד מאחורי שני סוגי המשפט: העברי והישראלי. העבודה תתאפיין בבחירת מקורות אמינים שמספקים את המידע שנזכר לעיל, הבנת המושג הפסקת הריון, בחירת פריטים ומאמרים רלוונטיים לנושא העבודה ולשאלות העולות ממנו, וכל אלו ייעשו תוך כדי סדר וארגון העבודה.

בחירת נושא העבודה הנ"ל נובעת מהעניין האישי שלי לנושא ובעקבות ארועים שונים שקרו לי טרם קיבלתי את נושא העבודה שהובילו לסקרנותי בנושא ורצון עז לגלות מה עומד מאחורי הגישות השונות של שני עולמות המשפטים להכרעות השונות בעניין הפסקת ההריון. מעבר לכך העדפתי להתעניין בנושא שנוגע לי אישית בשל היותי נערה ויוכל לתרום ולהעניק לי ידע אפקטיבי בחיי האישיים, שכן לבטח אפגוש בנושא זה בעתיד כאשר ארצה להביא ילדים לעולם. אני מאמינה ששילוב העניין האישי שלי בנושא והמענה שלו לאינטרסים האישיים שלי יניב עבודה רצינית ועניינית.

המשפט העברי:

מתי הריגת עובר נחשבת לרצח?

בתורה לא מוזכר פשע שבתכליתו הריגת עובר בצורה ישירה, אך המקרא מתייחס למקרה שבו שני אנשים מתקוטטים האחד עם השני, ובמהלך הקטטה אחד מהם פוגע בבטנה של אישה הרה

וכך גורם למות עובריה, חבלת העובר נגרמת על ידי צד שלישי: "וכי ינצו אנשים ונגפו אישה הרה ויצאו ילדיה ולא יהיה אסון, עונש ייענש כאשר ישית עליו בעל האישה ונתן בפלילים. ואם אסון יהיה ונתת נפש תחת נפש" 1. הפרשנות ההלכתית של פסוק זה היא שאם רק העובר נהרג ולא האישה, המכה ייאלץ להיענש בעונש ממוני, כלומר כספי, הנקרא "דמי ולדות" 2. אך אם גם האישה מתה, המכה נחשב לרוצח ומתחייב לנפשו. כלומר, הדין המקראי עיצב את פני המשפט העברי בכלל הקשור להפלה כדין רצח ועונש מוות רק כאשר מדובר בתינוק שיצא מרחם אמו כלומר הריגת התינוק בבטנה של האם אינו נחשב לרצח כי לעובר אין נשמה כאשר עודנו בבטנה של האם, רק כאשר הוא יוצא לאוויר העולם הוא בן אדם חי לכל דבר, בעל נשמה וזכות לחיות. לפי התרגום היווני של התורה, כאשר נגרם מוות לעובר מעוצב, בעל צורה, החשיבות שלו כשל רצח ועונשו עונש מוות אך אם העובר טרם הגיע לשלב העיצוב בתוך הרחם, העונש הוא ממוני בלבד כלומר כאשר העובר החל את גדילתו והוא מעוצב והורגים אותו זהו נחשב לרצח, אך אם טרם עוצב בבטנה של האישה זהו אינו רצח. לפי אחת מקביעות התלמוד גם הפלתו של עובר שנעשתה לאחר שלושה חודשים מיום הריונה של האישה נחשב לרצח כי בשלב זה הוא מתחיל את התפתחותו האנושית בבטנה של אמו, ובהחשיבו ליצור אנושי, הריגתו היא למעשה רצח 3: "וכמה הכרת עובר...שלושה חודשים" 4.

1 שמות כ"א 22-23

2 משנה, בבא קמא ה, ר

3 מפגש בין משפם למוסר בסוגיית ההפלה: משפט עברי, קנוני, מקובל וישראלי, דניאל סקלר.

4 נידה, ח', ב'.

מעמד האם לעומת מעמד העובר:

לפי המשנה כאשר עובר מסכן את חיי אמו בזמן הלידה, יש להרוג אותו כיוון שהוא רודף אחריה להורגה והוא אינו נפש חיה, ולכן "חייה קודמים לחייו" 5, אך כאשר העובר יצא לאוויר העולם גם הוא נחשב לנפש חיה, וככלל שאין להרוג אדם אחד על מנת להציל חייו של

אדם אחר: "האישה שהיא מקשה לילד, מחתכין את הוולד במעיה ומוציאין אותו איברים-איברים, מפני שחייה קודמין לחייו. יצא רובו-אין נוגעים בו, שאין דוחין נפש מפני נפש" 6. מהרגע שיוצא ראשו או רוב גופו העובר נחשב לאדם חי מכל הבחינות ולכן גם אם האם ניצבת בפני סכנת נפש ודאית אסור להורגו כדי להציל אותה. כלומר מותר להרוג את העובר כדי להציל את האם אך אין להרוג את האם כדי להציל את חיי העובר כל עוד הוא ברחמה. כתוצאה מכך לעובר אין כל מעמד משפטי או מוסרי כל עוד הוא בבטנו של אמו. 7

הוא גוש בשר חסר משמעות מוסרית מיוחדת. לעומת זאת הרב אונטרמן מתנגד לכך שלעובר אין מעמד מוסרי ורואה בו כנפש חיה לכל דבר, מבחינתו: "כל המאבד נפש אחת מישראל כאילו אבד עולם ומלואו" 8. הוא מבסס את דבריו על המשנה האומרת כי הדיינים מזהירים את העדים שעל פיהם עשוי להיות אדם מוצא להורג, "דמו ודם זרעיותיו תלויין בו עד סוף העולם". וכן מתבסס גם על הגמרא ויוצר אנאלוגיה בין הסיפור לפיהו אדם הרוצה לרכוש תמרים משלם את דמי התמרים לפני שצמחו ומחכה לצמיחתם בעתיד, להפלתו של עובר 10.

האם לעומת זאת היא נפש חיה ולכן חייה קודמים לחיי העובר לפי כל הדעות. ניתן לראות

5 לעיל ה"ש 18.

6 משנה, אהלות, ז, ח.

7 מפגש בין משפם למוסר בסוגיית ההפלה: משפט עברי, קנוני, מקובל וישראלי, דניאל סקלר.

8 סנהדרין לז ע"א.

9 בבא קמא נט ע"ב.

10 צער גופה קודם: הפלות מלאכותיות בהלכה ובחוק הישראלי, מאת: ד"ר יחיאל מ. בר אילן.

3

שלפי רוב דעות הרבנים ופוסקי המשפט העברי כמעט כל ההיתרים להפלת העובר תלויים

באינטרסים של האם ומתייחסים לחייה כחשובים ונעלים יותר משל העובר כיוון

שעפ"י דעתם כאשר העובר אינו יצא לאוויר העולם הוא אינו נפש חיה. ללא כל ספק מעמדה של

האם גבוה ממעמד העובר.

מהם ההיתרים להפסקת הריון?

לאורך השנים התפתחה ההבנה בקרב חלק מהרבנים והפוסקים במשפט העברי כי יש להתיר לנשים להפיל מסיבות נוספות מלבד הסיכון לחייהן. בתחילה לפי רוב פוסקי ההלכה, ההיתר להפיל חל רק על נשים שישנה סכנה ישירה לחייהן כתוצאה מההיריון והלידה עצמם ורק מיעוט שלפוסקי הלכה נתן את ההיתר להפסקת ההיריון גם כאשר מדובר בסכנות בעלות אופי עקיף ולא מיידית למשל הרעה במצב בריאותי של הלב או הכליה בשל המשכת הריון עד תומו. עם הזמן החלו חילוקי דעות שונים בין הרבנים ופוסקי ההלכה, חלקם מתירים הפלה כאשר מדובר בבעיות פחות מחמירות למשל- בעיות פסיכיאטריות של האם שעלולות לסכן את חייה, כאשר מצב בריאותו של עובר עם מום יוביל את האם לבעיה נפשית קשה, כאשר מדובר גם בטעמים הלכתיים-בהשחתת זרע ערב גילוי עריות, זנות או אונס, וחלקם לא. נוסף על כך הוחלט על פי ההלכה היהודית כי גם לבעל יש מעמד בדיון להפלה- יש צורך בהסכמתו של הבעל גם כשהיא מותרת, אלא אם כן מדובר בפיקוח נפש.¹¹

גישה נוספת להתרת הפלה היא עד ארבעים יום¹² או עד שלושה חודשים¹³ מיום כניסתה של האם להריון. חשוב לציין שבדרך כלל הפוסקים מתעלמים לגמרי מן הפסיקה, ניתן לראות זאת בתשובתו של הרב יאיר חיים בכרך: "מכל מקום אין זה מבוקשינו לדון מדעת נוטה וסברת הכרס,

11 ת"א 3198/01, פלוני ואח' נ' עיריית ירושלים ואח' תק-מח, 2008(2) 8941.

12 בבלי, יבמות סט, ע"ב.

13 בבלי, גידה ח, ע"ב.

רק על פי דין תורה"¹⁴.

כיום גם לאחר המלצה רפואית, נשים שומרות-מצוות מתייעצות עם הרב הפוסק להם הלכות ומדריך אותן כיצד לפעול בהתאם, כלומר עולם הדת כיום יותר פתוח מבעבר להבנה והקשבה לנשים שרוצות להפסיק את הריונן לוא דווקא מסיבות המסכנות את חייהן¹⁵.

הפסקת הריון בשל בעיות בריאותיות של העובר:

כיום, כבר במהלך ההיריון ניתן לראות מהו מצבו הבריאותי של העובר והאם הוא חולה במחלות מסוימות ברחם אמו. ישנן מחלות שונות המסכנות הן את חיי התינוק והן את צער המשפחה ולכן חלק מהרבנים מתירים במקרים כאלו הפסקת הריון וחלקם מתנגדים בכוח להיתר ההפלה. עד היום ישנם דיונים ומחלוקות שונים בקרב רבנים לגבי היתר הפלה כאשר לעובר יש בעיות בריאותיות המתפתחות בעודו ברחם אמו.¹⁶ במחלוקות אלו אין הכרעה, ולכן המסקנה היא שהפרמטים להפלה רפואית אינם חקוקים בסלע. מחלת התיי-זקס למשל היא מחלה תורשתית ללא מרפא שבתחילתה התינוק יפתח פיגור שכלי, עיוורון, שיתוק ושיטיון. הרוב המוחלט של הילדים החולים במחלה זו ימותו עד גיל ארבע, ואף אחד לא ישרוד לאחר שנתו החמישית. במקרה כזה הנימוק של חלק מהרבנים, כדוגמת הרב אורבאך זצ"ל, להיתר ההפלה הינו שידיעת האם לכך שבנה החולה במחלה חמורה אשר תביא סוף לחייו ללא יכולת לעזור לו, תגרום לדעתה להיטרף עליה ותוביל למחלת נפש קשה אשר תסכן את חייה, ואילו חייה של האם קודמים לחיי העובר בהתבסס על העיקרון ההלכתי שעובר לאו נפש הוא ¹⁷. גם עובר הנולד עם מום יכול להביא צער למשפחה בשל היותו פגום. לדעת בעל התשובות ציץ אליעזר, גם במקרה שיש חשש סביר שהעובר פגום- מותר לבצע הפלה ¹⁸, מה גם שלאורך השנים האם רואה את מראהו הסובל של בנה ללא יכולת לעזור לו, דבר המסכן את חייה מהבחינה הנפשית.

14 שו"ת חות יאיר, סימן לא.

15 הפסקת הריון-היבטים משפטיים, מוסריים והלכתיים.

16 ההפלה במקרא ובמשפט, דניאל סינקלר, פרשת משפטים, תשס"ה, גיליון מס' 195.

17 נשמת אברהם חו"מ תכ"ה, 15.

18 ח"ט, נא, ג.

גם במחלת תסמונת דאון ישנם רבנים המתירים הפלה ¹⁹, למשל, הרב גורן והרב ולדינברג

מתירים הפלה במקרה זה מתוך הנימוק שזה ימנע את הצער

מהיילוד החולה ומההורים וכן את החשש שהאיזון המשפחתי יתערער בעקבות לידת ילד הסובל

מתסמונת דאון ²⁰. לסיכום, תמיכת הרבנים להפסקת הריון

נובעת מהבנתם כי עובר יכול לסכן את חיי אמו ואת התא המשפחתי גם אם אינו מסכן בצורה

ישירה את מותו של אמו. הרב ולדינברג שקובע כי מצוקה נפשית היא לעיתים קרובות אף יותר חמורה ויותר וכואבת מכאב פיזי, בדבריו, התבסס על דברי הרב יעקב עמדין: "...הגע בעצמך אם

יש צורך, צער וכאב יותר גדול מזה של נדוננו אשר יגרום לאם בהיולד לה יצור כזה שכולו אומר

ייסורים ומכאובים...". 21

19 הפסקת הריון, הרב אליעזר מלמד, אתר ישיבה, www.yeshiva.org.il.

20 ציץ אליעזר ח"ט נב, ג, חי"ד מג, ד.

21 הפלה מלאכותית לאור ההלכה, ד"ר אברהם שטינברג.

6

המשפט הישראלי:

מתי הריגת עובר נחשבת לרצח?

במשפט הישראלי העובר חסר כשרות משפטית ומעמד משפטי ולכן הריגתו או הפסקת הריונה של

אישה אינה נחשבת לרצח מכיוון שאין מתייחסים אליו כאל אדם בעל זכויות משפטיות. החוק 1 קובע כי כל עוד העובר לא יצא לאוויר העולם הוא חסר זכויות ולכן הפלתו אינה מפרה את החוק הקובע כי כל אדם כשר לזכויות וחובות מגמר לידתו ועד מותו, ונחשבת לרצח.2

מעמד האם לעומת מעמד העובר:

ככל שהשנים עברו והעולם התפתח מבחינה טכנולוגית ומדעית, גברה ההבנה שלכל אדם מגיעות זכויותו הטבעיות. כיום, מעמד הנשים שווה למעמד הגברים וכשם שלכל אחד מאיתנו נתונה הבחירה האישית לפעול ולהתנהל בהתאם לנטיית ליבנו, כך נתונה גם זכותה של כל אישה להחליט על הפסקת הריונה כל עוד הסיבות להפלתה מותרות עפ"י החוק. יחד עם החוק החדש הקובע סייגים נוספים להיתר הפלה מלבד סיבות בריאותיות, הוקמה ה"ועדה להפסקת הריון" המורכבת מגורמים מקצועיים ומחויבת לכהן בה לפחות אישה אחת. עפ"י החוק היא תכריע האם לאישה מותר או אסור להפסיק הריון 3.

מתוך כלל הדברים שנכתבו לעיל ניתן להבין כי לאישה נתונה הזכות לבחור אם ללדת תינוק ולגדלו, כל עוד אחד הסייגים לחוק ההפלות חל עליה וכל עוד תקופת הריונה לא עלה על 10 שבועות. לעומת זאת, מתוך חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסית הקובע כי כל אדם כשר לזכויות וחובות מגמר לידתו ועד מותו 4.

- 1 חוק הכשרות והאפוטרופוסות תשכ"ב-1962(סעיף 1).
- 2 מעמדו המשפטי של העובר בהלכה היהודית ובמשפט הישראלי, יעקב בזק, סיני קטו, תשנ"ה.
- 3 חוק העונשין, סימן ב':הפסקת הריון, סעיף 315.
- 4 חוק ההפלות הישראלי-היבט מגדרי ופמיניסטי, דלילה אמיר, גיבה שושי.

7

נמצא כי העובר הינו חסר מעמד משפטי עצמאי, למעשה זכויותיו לא עלו לדיון ציבורי

בישראל. זכותו היחידה של העובר להתקיים היא כאשר הוועדה להפסקת ההיריון אוסרת על האם

להפיל. החוק הישראלי מכיר בחייו של העובר לכל דבר, ואינו סותר את העובדה שלעובר מגיע

לחיות, אך רק כאשר כל הסייגים בחוק אינם תקפים לאמו והועדה להפסקת הריון קובעת כי אסור לאם להפיל⁵. אחת הדוגמאות לכך שלאישה ישנה זכות להפיל גם כשלא מדובר בסכנה נפשית בה היא נמצאת, היא פסק דין רו נגד וייד⁶. בפסק דין זה, עורכת הדין שרה ודינגטון הגישה תביעה כנגד החוק של מדינת טקסס האוסר הפלות אלא אם מדובר בסכנת חיים לאם, ומיד אחרי הגשת התביעה הצטרפו אליה כתובעים גם הרופא ג'יימס יוברט הולפורד וכן זוג אלמוני שרצו לבצע הפלה. הנתבע בתביעה היה פרקליט המחוז של מחוז דאלאס- הנרי וייד. התביעה יצאה כנגד החוק הפלילי של טקסס בטענה שהוא סותר את חוקת ארצות הברית ואת הזכויות המוגנות מכוחה. ב22 בינואר 1973 נתן בית המשפט העליון את פסק דינו בעניין רו נגד וייד. בדעת רוב של שבעה שופטים למול שניים הוחלט כי חוק מדינת טקסס בלתי חוקתי ובטל. בית המשפט קבע כי מותר לבצע הפלה בשליש הראשון של הריון וכן קבע כי הגבלות מסוימות מותרות בשליש השני מתוך רצון להגן על בריאותה של האם. הגבלות מתוך רצון להגן על העובר מותרות רק בשליש השלישי, כלומר להגן על חי העובר ואף לאסור הפלות כליל, לגבי ההגבלות השנייה והשלישית, בית המשפט קובע בחלק העשירי של פסק הדין: "למדינה יש אינטרס חשוב ולגיטימי בשמירה והגנה על הבריאות של אישה בהיריון. כמו כן יש למדינה אינטרס נוסף לגיטימי וחשוב להגן על חייהם הפוטנציאליים של בני האדם."⁷

5 הפסקת הריון-היבטים משפטיים, מוסריים והלכתיים.

Roe v. Wade, u.s.113,1973,410. 6

United State Supreme court, Roe v. Wade,(1973). 7

8

היתרים להפסקת הריון:

מתקופת היישוב ועד שנות החמישים-

בתקופה זו נוצר מצב בו החוק הבריטי אוסר הפלות באופן גורף ומוחלט אך המדינה פועלת

לאכיפתו שכן יש צורך להפסקת הריון בשל סיבות בריאותיות שונות בקרב נשים כל עוד זה נעשה בגלוי. מצב זה מאפשר לכאורה לנשים לבצע בפועל הפלות כרצונן, גם נשים ללא בעיות בריאותיות. כלומר, נשים יכולות לבצע הפלה אך במקביל הן חשופות לביקורת ציבורית ואישית על התנהגותן המופקרת וחסרת האחריות.

משנות השישים ועד שנות השבעים-

בשנים אלו הוקמו ועדות ממלכתיות מקצועיות אשר בין היתר כחלק מתפקידן, תיקנו את החוק 8 במדינה וקבעו סעיפים חדשים המאפשרים היתר להפלה שאינה נובעת לוואי דווקא מכורך סיבות בריאותיות: 1) נשים מתחת לגיל 18 ומעל גיל 40. 2) הפסקת הריון שנוצר "מיחסים אסורים" (אונס, גילוי עריות, הריון של אישה נשואה לא מבן זוגה החוקי). 3) מידת הסיכון הבריאותי שההריון מייצר אצל האישה ההרה. 4) עובר שתוצאותיו הצפויה היא בעל מום. 5) הפסקת הריון כאשר מצבה המשפחתי והאישי של האישה מצוקתי-כלכלי 9.

משנות השמונים ועד היום-

כיום, חוק ההפלות אינו שונה בהרבה מהחוק שנחקק משנות החמישים ועד שנות השבעים מלבד הסעיף החמישי הקובע כי ניתן להפסיק את ההריון כאשר מצבה של האישה מצוקתי-כלכלי. שינוי סעיף זה השתנה בעקבות ניגוד רב מהקבוצות החרדיות והדתיות השונות בחברה וכן מלחמתם ומאבקם של הסיעות הדתיות בכנסת שנלחמו על הורדת סעיף זה מהחוק 10, שכן מבחינתם סיבה זו גורמת להתנגדות מטעם הציבור למשפחה מרובת ילדים, או כפי שהם

8 חוק העונשין, התשל"ז, 1977, סעיפים 321-312.
9 פמיניזם והעצמת נשים בישראל: מדיניות ההפלות כמקרה בוחן, דלילה אמיר, ניבה שושי.
10 סעיף זה בוטל ב-1980.

מנסחים זאת, התנגדות למצוות "פרו ורבו" 11.

סעיפיו החדשים של החוק כיום: 1) נשים מתחת לגיל 17 ומעל גיל 40. 2) אישה לא נשואה

שהרתה מחוץ למסגרת הנישואין. (3) עובר שסובל ממום, מחלה, או נכות. (4) ההיריון נוצר באמצעות מעשה פלילי (אונס, גילוי עריות). (5) ההיריון עלול לסכן את בריאותה הפיזית והנפשית של האישה.¹² ניתן לראות כי עקרון ההפלה המלאכותית כחלק מעבירה פלילית סויג במשך השנים, כדי להתאימו לדרישות המשתנות של התנאים החברתיים, אך נאשר עומד כמקודש ולא הוצא מספר החוקים.¹³

מהן הסיבות לדבקותה של החברה באיסור לבצע הפלות מלאכותיות?

מתקופת התנ"ך ועד היום נאסר על היהודים להפסיק הריון. בתחילה ההיתר היחיד להפסקת ההיריון היה סיכון חייה של האם אך עם הזמן גובשה בקרב רבנים, פוסקים, אזרחים, פרופסורים דוקטורים ואף נשים כי ההיתר להפסקת הריון צריך לכלול מצבים נוספים בהם האישה והעובר נמצאים מלבד סכנת חייה של האם. כיום נחקק חוק ההפלות לפיהו נאסר על אישה להפיל אך מכיוון שישנם סייגים רבים לחוק המתאימים עצמם למצב החברתי הקיים, קדושת החוק הולכת ופוחתת ונשאלת השאלה מדוע החברה דובקת באיסור לבצע הפלות מלאכותיות, ולכך מספר הסברים. ראשית כל, החוק לאסור ביצוע של הפלות נועד להגן על חיי העובר, שכן אם סיבת ההפלה אינה מוצדקת אין לגזול את נשמתו וחיי העתידיים בשל רשלנות האם. מעבר לכך החוק נועד גם למנוע צרות מהקולקטיב היהודי ולהבטיח את הלגיטימיות של דור ההמשך.

11 חוק ההפלות הישראלי-היבט מגדרי ופמיניסטי, דלילה אמיר, ניבה שושי.

12 חוק עונשין, סימן ב': הפסקת הריון, סעיף 316(א).

13 פמיניזם והעצמת נשים בישראל: מדיניות ההפלות כמקרה בוחן, דלילה אמיר, ניבה שושי.

הוא משקף את החשיבות הרבה הניתנת לעם היהודי ואת הרצון למנוע זיווג והתייחדות של אישה יהודייה עם גוי. נוסף על כך המחוקק רוצה לאפשר מניעת פוטנציאל מצוקתי שיש בו כדי לפגוע באיכות חייהם של המעורבים בעקבות הריון האישה. מעבר לכך חוק האיסור להפסקת ההיריון

מטרתו לשמור על הנורמות המוסריות של החברה, על האנושיות שנמצאת בכל בן אנוש. הרי שהחוקים משקפים את השקפת העולם של החברה ואת האידיאלים של החברה ולכן יש צורך בחוקים בדרגת מוסריות גבוהה בכדי שלא נאבד את צלם האנוש שלנו, דהיינו שמירה על חיי העובר, בכדי למנוע עיוות של הנורמות החברתיות וצלם האנוש של כל אחד מאיתנו בחברה. שיקול נוסף הוא הגנה על חיי האישה. איסור ההפלות המלאכותיות מונעות מהאישה סבל פיזי ונפשי הנגרם כתוצאה מההפלה. סבל פיזי- נשים שאין בתקציבן לבצע הפלה עושות זאת בעצמן ובעקבות כך פוגעות בעצמן בשל חוסר ידע רפואי. גם ניתוחי ההפלה הקשים שעוברות נשים עלולות לגרום לתוצאות הרסניות ונזק תמידי ובמקרים אחדים לגרום לעקרתה של אישה. סבל נפשי – נשים רבות שעוברות הפלה סובלות מבעיות נפשיות, למשל ההרגשה שהן שותפות לעבירה. סיבה נוספת נובעת משיקולים דמוגרפים, כלומר היתר הפלה יוביל להפחתת שיעור הילודה וכך להקטנת האוכלוסייה בחברה 14.

14 ההפלה המלאכותית- האספקט המשפטי, דליה אבן.

11

השוואה:

החוק הישראלי נובע הן מההלכות השונות שנקבעו מאז קבלת התורה בסיני ולאורך השנים ע"י רבנים ופוסקי הלכה שונים והן מהחוקים והזכויות שמאפיינים את העידן החדש והמודרני

ומעצבים את עולמנו כיום, לכן ניתן למצוא חפיפה מסוימת בין החוק הישראלי להלכה אך עם זאת גם ניגודיות מוחלטת בנושאים מסוימים בשל תהליכי התפתחות העולם במאות האחרונות. בפרק זה נחקור את החפיפה והניגודיות בנושאים השונים שהוצגו בפרק הקודם בין המשפט העברי למשפט הישראלי.

מתי הריגת עובר נחשבת לרצח?

במשפט העברי והישראלי מתייחסים לנושא זה באותה גישה: הריגת עובר בבטנה של האם אינו נחשב לרצח, אך המניעים של כל אחד מסוגי המשפט להסכמה זו שונים. במשפט העברי הטענה לכך שהפסקת ההיריון כאשר העובר עודנו בבטנה של האם אינו נחשב לרצח, היא מכיוון שהוא אינו נפש חיה, הוא חסר נשמה ועל כן עדיפה נשמת אמו החיה כאשר היא נמצאת בסכנת חיים. הנימוק במשפט העברי נובע ממוסריות. במשפט הישראלי הטענה לכך שהפסקת ההיריון כאשר העובר עודנו בבטנה של האם אינו נחשב לרצח, היא מכיוון שהוא חסר מעמד, חסר כשרות משפטית ומעמד משפטי שכן אינו אדם חי ולכן אין להתייחס אליו כאל אדם בעל זכויות משפטיות. הנימוק במשפט הישראלי נובע מחוקיות.

מעמד האם לעומת מעמד העובר:

במשפט העברי והישראלי מתייחסים לנושא זה בגישה דומה יחסית, מעמד האם גובה ממעמד העובר, אלא שבמשפט הישראלי מעמד האם גבוה ממעמדה של האם במשפט העברי וזכויותיה ברורות לציבור כולו. במשפט העברי ישנה העדפה לחיי האם כאשר היא בסכנת חיים בלבד, אלא שלאורך השנים פותחו גישות שונות של רבנים שונים ופוסקי הלכה אשר אפשרו סיבות נוספות להפסק הריון, אך המודעות לכך לא הוצגה כפי שהיא מוצגת כיום במשפט הישראלי. במשפט הישראלי ישנה ועדה מוסמכת הקובעת אם לאישה מותר לבצע הפלה או לא בהתאם לסייגים שונים הכתובים בחוק, כלומר לאישה יש זכות להפסיק הריון כל עוד סיבתה מוצדקת עפ"י סעיפי החוק והועדה מאפשרת זאת.

היתרים להפסקת הריון:

המשפט הישראלי מקל על האישה להפסיק את הריונה הרבה יותר מהמשפט העברי כיוון שהוא פתוח יותר להבנה לכך שלאישה יש זכויות מסוימות המתירות לה להפסיק את הריונה ואינן מחויבות לנבוע מסכנת חיי האם. במשפט העברי ההיתר עליו מסכימים לכל דעות הרבנים ופוסקי ההלכה להפסקת ההיריון, הוא כאשר האם בסכנת חיים. אך ישנם היתרים נוספים המאפשרים לאם להפסיק את הריונה מלבד סכנת חיים, כגון מחלות מסוימות של העובר שעלולות לפרק את התא המשפחתי ולהביא לטירוף דעתה של האם, השחתת זרע עקב אונס, זנות וכו' ואף זמן מסוים שניתן לבצע בו הפלה. אלא שאלה נתמכים רק בחלק מהרבנים ופוסקי ההלכה. במשפט הישראלי חוקק חוק הפסקת ההיריון אשר מציג מהם ההיתרים של כל אישה לבצע הפלה. ההיתרים נובעים מסיבות רפואיות אך גם מסיבות חברתיות כי גובשה ההבנה שיש נשים שלמרות שמצבם הבריאותי מאפשר להן ללדת תינוק, אין זה אומר שמצבן הנפשי מוכן לכך. כיום חלק מסעיפי החוק מאפשרים לנשים סיבות נוספות המצדיקות את הפסק הריון, דבר שלא היה מקובל במשפט העברי אצל לרוב הרבנים ופוסקי ההלכה.

סיכום:

לסיכום, המשפט הישראלי מתיר ביד רחבה יותר מהמשפט העברי הפסקות הריון של נשים מסיבות שונות ומוצדקות מלבד סכנת חיים כי האדם הפך לבעל זכויות רבות וביניהן הזכות של

האישה לבחור האם ברצונה לגדל תינוק או האם לא כל עוד סיבתה מוצדקת, ולשם כך, הוחלט להקים ועדות ממלכתיות שיחקרו את נושא ההפלות לעומק וביניהן הועדה להפסקת הריון המורכבת משלושה גורמים מקצועיים, כאשר מחויבת לכהן שם אישה אחת לפחות, ומטרתה להכריע האם לאישה מותר להפיל או לא. חשוב לציין כי למרות שנוספו היתרים נוספים להפסקת ההיריון, חשיבותה של אסירת ההפלה מן ההלכה לא נפגעה ונשארה איתנה מסיבות שונות כגון: הגנה על חיי העובר, מניעת צרות מהקולקטיב היהודי, נורמות מוסריות וכו' שמטרתן לשמור על צלם האנוש שלנו. לעומת המשפט הישראלי הרואה בעובר חסר מעמד משפטי וחסר זכויות מתוך חוקיות, המשפט העברי רואה בעובר כיצור ללא נשמה מתוך נורמות מוסריות, כלומר העובדה שהפלת העובר אינה נחשבת רצח בעיני המשפט העברי נובעת מהעובדה שאין לו נשמה, ואילו מבחינת המשפט הישראלי זה נובע מתוך סטטיות שהעובר חסר מעמד משפטי. חלק מההיתרים של המשפט העברי לביצוע הפלה נובעים גם מבריאותו של העובר, כלומר ישנה חשיבה גם על חיי העובר בעתיד והעובדה שזה יוביל לסבל אישי שלו וכן לסבל האם והמשפחה. לאחר העבודה גיבשתי דעה מחודשת באשר להפלת עובר בשלבי ההיריון. בתחילה כפי שניתן לראות ע"י המבוא, התנגדתי לשיטת המשפט העברי בכל הקשור להפלה ולהיתרים המעטים שהמשפט העברי מאפשר לאישה שרוצה להפיל, אך לאחר שקראתי וחקרתי מהם הסיבות והעמדות השונות של הרבנים ופוסקי ההלכה מאחורי החוקים הנוקשים הבנתי שלמעשה המשפט העברי שומר על חייהם של העוברים וכי המשפט הישראלי מתיר ביד רחבה מדי את הבקשות להפיל. מדובר בחייו של עובר שלאחר שייצא לאוויר העולם יגדל ויתפתח ויהפוך לעולם ומלואו. כוונתי אינה כי המשפט העברי צודק מן הישראלי, אלא כי דעתי השתנתה עקב העבודה ואני שמחה לכך, אחרת הייתי דובקת בהתנגדות להלכה מבלי לדעת שלמעשה ישנם דברים שאני מצדיקה ומסכימה איתם מאוד. תהליך העבודה עניין אותי מאוד והדברים שגיליתי הביאו בי הכרה לדעות חדשות שנפתחתי אליהן.

ביבליוגרפיה:

- (1) מפגש בין משפם למוסר בסוגיית ההפלה: משפט עברי, קנוני, מקובל וישראלי, דניאל סקלר.
- (2) הפסקת הריון-היבטים משפטיים, מוסריים והלכתיים.
- (3) ת"א 3198/01, פלוני ואח' נ' עיריית ירושלים ואח' תק-מח, 2008 (2) 8941

- (4) צער גופה קודם: הפלות מלאכותיות בהלכה ובחוק הישראלי, מאת: ד"ר יחיאל מ.בר אילן.
- (5) ההפלה במקרא ובמשפט, דניאל סינקלר, פרשת משפטים, תשס"ה, גיליון מס' 195
- (6) הפסקת הריון, הרב אליעזר מלמד, אתר ישיבה, www.yeshiva.org.il
- (7) הפלה מלאכותית לאור ההלכה, ד"ר אברהם שטינברג
- (8) פמיניזם והעצמת נשים בישראל: מדיניות ההפלות כמקרה בוחן, דלילה אמיר, ניבה שושי
- (9) חוק העונשין, סימן ב': הפסקת הריון
- (11) ההפלה המלאכותית- האספקט המשפטי, דליה אבן
- (12) מעמדו המשפטי של העובר בהלכה היהודית ובמשפט הישראלי, יעקב בזק, סיני קטן, תשנ"ה.
- (13) שמות כ"א 22-23.
- (14) משנה, בבא קמא ה, נט
- (15) נידה, ח', ב'.
- (16) לעיל ה"ש 18.
- (17) סנהדרין לו ע"א.
- (18) בבלי, יבמות סט, ע"ב, נידה ח, ע"ב.
- (19) שו"ת חות יאיר, סימן לא.
- (20) נשמת אברהם חו"מ תכ"ה, 15.
- (21) חוק הכשרות והאפוטרופוסות תשכ"ב-1962 (סעיף 1).
- (22) חוק ההפלות הישראלי-היבט מגדרי ופמיניסטי, דלילה אמיר, ניבה שושי.
- (23) Roe v. Wade, u.s.113,1973,410
- (24) United State Supreme court, Roe v. Wade,(1973).
- (25) חוק העונשין, התשל"ז, 1977, סעיפים 312-321.
- (26) ציץ אליעזר ח"ט נב, ג, חי"ד מג, ד.